„ MODALITĂȚI DE PREVENȚIE ȘI COMBATERE A BULLYINGULUI LA NIVELUL CICLULUI PRIMAR”

PROF.COTICI CRISTINA
LICEUL TEORETIC NICOLAE IORGA NEHOIU

Bullying-ul este în general caracterizat ca un comportament agresiv intenționat care :

- este menit să provoace disconfort sau durere,
- implică un dezechilibru de putere și tărie între agresor și victimă, și
- se manifestă repetitiv, regulat (Limber, 2002; Olweus, 1993a; Nansel et al., 2001);

Bullying-ul poate lua diverse forme, de la tachinare, zvonuri sau minciuni despre persoana vizată, excluderea dintr-un grup, amenințare și până la agresiune fizică. Atunci când acest fenomen se întâmplă prin intermediul dispozitivelor tehnologice acesta poartă denumirea de cyberbullying.

Impactul este resimțit în fiecare dimensiune de dezvoltare psihologică:

- **emoțională**, accentuând riscul ca cele mai frecvent trăite emoții în relațiile interpersonale să fie de teamă, furie, frustrare, resentiment, vinovăție sau rușine;
- **socială**, aducând în relațiile cu semenii variate comportamente de agresivitate, respingere sau izolare;
- **comportamentală**, transformând, pentru mulți copii, comportamentul violent în cea mai intens utilizată strategie de rezolvare a problemelor;

Ca orice formă de bullying, cyberbullying-ul este direct corelat cu tulburări de sănătate mentală în rândul copiilor, cu consum de substanțe sau suicid. Referindu-ne specific la copiii victime, chiar de la ciclul primar, ne putem aștepta la consecințe negative în planul rezultatelor școlare, sănătății fizice și confortului emoțional. Ei au șanse mai mari decât alți copii să:

- dezvolte depresie sau tulburări de anxietate, trăind sentimente acute de tristețe, însingurare, teamă și îngrijorare;
- aibă dificultăți de somn și alimentație (ex. pot dormi puțin și agitat; vor avea dificultăți de trezire dimineața, înainte de a pleca la școală; își vor pierde pofta de mâncare sau pot exprima nevoia de a «ronți» constant ceva, fără să le fie neapărat foame);
- își piardă interesul pentru activități care odinioară le făceau mare plăcere (ex. joacă, citit, interacțiune cu cei din jur etc.);
- aibă frecvent dificultăți de sănătate (ex. dureri de cap, stări febrile, greață, dureri de stomac);
- înregistreze o scădere, aparent nejustificată, a rezultatelor școlare, însoțită de absenteism sau chiar refuzul de a merge la școală;

În ceea ce îi privește pe copiii care sunt autorii comportamentelor de cyberbullying, este întâlnită adesea o agravare a comportamentelor violente, de risc, și în mediul offline, pe măsură ce

aceștia intră în anii adolescenței. Astfel, copiii care au experiențe de a agresa, online sau offline, sistematic colegii, au șanse ca în adolescență și la vârsta adultă să:

- consume alcool și alte substanțe cu risc crescut pentru sănătatea lor fizică și emoțională;
- aibă comportamente violente și delincvente, de vandalism, violență fizică extremă, furt, abandon școlar;
- se implice prematur în relații sexuale cu risc;
- să devină adulți cu risc crescut de comportament ilegal, violență domestică și abilități minime de menținere a unui loc de muncă;

Este important, ca profesori, să nu minimalizăm consecințele situațiilor de cyberbullying asupra copiilor, gândindu-ne că sunt limitate în timp și vor fi repede uitate.

Copiii au tendința să trăiască dramatic experiențele de viață, cu intensități emoționale crescute și cu convingerea că vor fi durabile în timp. Ei nu au încă maturitatea și înțelepciunea care ne ajută, pe noi, adulții, să dăm fiecărei situații o importanță relativă, limitată în timp și ca impact emoțional.

Intervenția instituțională și abordarea în cadrul clasei sau a școlii

Este știut că bullying-ul și cyberbullying-ul au loc în fiecare școală, indiferent de tipul de comportament sau de scara la care fenomenul are loc, dar ce contează și ce diferă semnificativ între școli este modul în care acestea îl gestionează în practica de zi cu zi. Pentru a construi sau crea un răspuns de succes la aceste fenomene, ajută să vă concentrați, să reflectați și să discutați modul de înțelegere a cyberbullying-ului și atitudinile față de acesta în școala voastră.

Comportamentele de cyberbullying au stabilitate crescută în timp, sunt cel mai adesea ascunse de adulți și continuă în absența unor măsuri specifice de intervenție. Cyberbullying-ul este o problemă relațională ce solicită întotdeauna o soluție care implică schimbări la nivelul relațiilor între copii și în dinamica grupului. Pentru eliminarea unor astfel de comportamentelor este necesară o intervenție directă în contextul în care acestea apar, cel mai adesea în mediul școlar.

Un alt aspect asupra căruia atragem atenția este că, într-o situație de cyberbullying toți copiii sunt victime - și cel care suferă consecința directă a agresivității; și cel care este autorul comportamentului violent, pe care, l-a învățat cu siguranță fiind la rândul său martor sau victimă într-un alt context de viață; și cel care asistă neputincios și învață că școala sau cartierul sunt câmpuri de luptă în care doar cei puternici supraviețuiesc.

În cadrul instituțional al școlii, cadrul didactic are rolul esențial încă de la clasele ciclului primar în identificarea acestor cazuri și luarea celor mai eficiente măsuri de combatere, dar mai ales de prevenție.

Punctual putem vorbi la clasele de început ale ciclului primar, pregătitoare, respectiv clasa I, de activități predominant de prevenție și într-o proporție mai mică de combatere a acestui fenomen. Astfel, putem concepe o serie de demersuri didactice ce se vor derula la orele de dezvoltare personală, și nu numai, în cadrul unor activități extracurriculare sau nonformale menite să-i transpună pe elevi în situații contextuale imaginare ce vizează formarea și dezvoltarea unor competențe ce facilitează înțelegerea sau învățarea unor tipuri de comportamente ce-i protejează atât în situația în care ar putea fi victime su agresor. În eventualitatea în care ei au luat deja contact cu un anumit tip de comportament

ce-l poate situa pe copil, prin însușire, într-una din tabere, școala trebuie să-i ofere alternative sau soluții pe care el nu avea de unde să le cunoască, mai ales prin prisma vârstei fragede pe care o are.

Principala metodă didactică, procedeu sau chiar strategie, prin care consider că se poate realiza acest obiectiv este jocul didactic. Cadrul didavtic trebuie să vizeze atingerea unor obiective foarte bine țintite din care elevul să câștige nu numai informații ci și experiențe.

În perioada şcolarităţii mici, în activitatea copiilor jocul ocupă locul preferat. Jucându-se, copilul învaţă cu plăcere, se manifestă spontan, sincer, îşi dezvăluie tendinţele şi interesele. Jocul didactic este unul dintre cele mai eficiente mijloace de dezvoltarea vorbirii, a gândirii logice, a capacităţii de comunicare şi relaţionare. Prin joc se cultivă atitudinea pozitivă faţă de muncă, spiritul de răspundere, spiritul critic şi cel de cooperare, activismul, aptitudinea de a lua iniţiativa şi de a face faţă unor situaţii noi.

Deoarece jocul imprimă activităţii didactice un caracter viu şi atrăgător, induce o stare de bună dispoziţie, de divertisment şi destindere, caut să-l introduc cât mai des în activitatea de predare-învăţare. Voi prezenta câteva dintre jocurile pe care le-am utilizat în activitatea mea la clasă pentru a întări afirmațiile anterioare referitoare la modul în care elevii sunt introduși în această contextualizare a prevenției și combaterii fenomenului de bullying încă din primii ani de școlarizare ca o ”alfabetizare” în această direcție.

Găseşte-ţi partenerii de joc!

Se împarte clasa în două grupe egale ca număr. Fiecărei grupe i se distribuie cartonaşe în aşa fel, încât, cartonaşele din prima grupă să aibă corespondent în grupa cealaltă. Grupele se vor aşeza faţă în faţă cu cartonaşele la vedere. Fiecare membru va trebui să-şi găsească perechea potrivită în rândul din faţă, să se prindă de mână şi să se deplaseze în spațiul destinat perechilor.

Perechile se pot forma după anumite cerinţe, în funcţie de activitatea (tema) desfăşurată: sinonime, antonime, ființe, stări sufletești, trăsături fizice, trăsături morale etc. Jocul poate fi mai complex dacă li se cere copiilor să formeze grupuri pentru a îndeplini o sarcină. (De exemplu, să formeze grupuri de câte trei pentru a obţine o categorie validă: calități, defecte etc.)

Lanţul tematic

În acest joc ,,lanţul” este o înșiruire de cuvinte în care noul cuvânt trebuie să înceapă cu ultima literă a cuvântului precedent. Dacă se alege un anumit domeniu, lanţul devine ,,tematic”: *lanţul însuşirilor fizice, lanţul ănsuşirilor morale, lanţul apelor, lanţul scriitorilor, lanţul oraşelor, lanţul plantelor, etc.*

De exemplu:

Lanţul animalelor (ştiinţele naturii)

Leopard, dromader, ren, nurca, arici, iepure, elefant, etc.

Lanţul numelor (limba română)

Ana, Aurel, Luca, Alina, Augustin, Nicolae, Elena, Andrei, Ilie, Eliodor, Remus, etc.

Ghiceşte cum eşti!

Fiecare copil are prins pe spate un jeton pe care este trecută o trăsătură caracteristică fizică sau morală sau o pasiune, un sport pe care îl practică precum și numele unui personaj (scriitor, poet, personaj dintr-o poveste sau poezie cunoscută). Astfel, fiecare dintre participanţi ştie cine sunt ceilalţi, dar nu ştie cine și cum este el.

Dintr-un săculeţ copiii îşi aleg cuvinte care ,,se leagă prin înţeles”, putând forma perechi (ghiocel-primăvară, fulg-iarnă, ghete-şireturi, altruist-bun coleg etc.). Jocul continuă sub forma unui dialog între doi jucători. Pentru a-l ajuta să afle ,,cine este”, partenerul care a văzut jetonul de pe spatele colegului, încearcă să-i dea acestuia cât mai multe indicii care să-l ajute să descopere personajul.

Jocul este mai interesant şi mai distractiv dacă discuţia este astfel purtată, încât să nu ducă prea repede la identificarea personajului.

Exemplu de indicii pentru:

Greieraş – *Lumea crede că eşti leneş.*
Unui poet i-a fost milă de tine.
Cineva nu a vrut să te primească iarna în căsuţă.
Creangă – *Ai fost un mare scriitor.*
Ai scris poveşti şi povestiri.
Te-ai născut la Humuleşti.

Cuvintele ascunse

Jocul se desfăşoară individual, în perechi, în grup, sub formă de concurs. Se dă un cuvânt. Elevii au sarcina de a găsi cuvintele „ascunse" în acesta. Câştigă elevul (perechea/grupul) care a găsit toate cuvintele sau cele mai multe cuvinte.

Exemplu: „*parantezele"*

Cuvintele „ascunse": *pa, par, para, paranteze, ara, an, teze, tezele, zel, el, ele, le*

Jocul se poate complica dacă pentru formarea noilor cuvinte literele pot fi folosite în orice ordine. Spre exemplu, din cuvântul dat (*parantezele),* pe lângă cele găsite mai sus, se pot forma o multitudine de alte cuvinte: *raze ,razele, lezare, zare, praz, trapa, parte, perete, trezea, leza, trapez, apretez, lapte, zar, ratan, teren, tren, trena, arena, alean, plan, plante, plantare, plantez, azalee, alee, taler, lanterne, lanterna, alene, elan, planare, aplanare etc.*

Conform aceluiași criteriu se folosesc cuvinte din spectrul dezvoltării personale, al trăsăturilor de personalitate cum ar fi colaborare, discriminare, handicap, empatie etc.

Mesajul întrerupt

Grupul se împarte în trei șiruri paralele, adică teri echipe, așezate la o distanță de 1 metru între ele. Fiecare membru al primului șir primeşte un bilet cu un mesaj format din cinci cuvinte, mesaj ce urmează să fie comunicat partenerului din al treilea șir. Șirul din mijloc trebuie să facă tot posibilul ca mesajul să nu poată fi recepționat corect, admițându-se orice fel de zgomote sau gesturi. Se anunţă faptul că timpul este limitat. La expirarea timpului, jocul se întrerupe și se compară mesajele.

Șirurile își schimbă rolurile în așa fel încât fiecare copil să poată fi, rând pe rând, emițătorul, receptorul și parazitul unui mesaj. Pentru a atinge obiectivele legate de prevenția și combaterea bullyingului fiecare mesaj va face referire la un aspect referitor la acestă temă. (Ex. *Fiecare om este diferit*.) Jocul este câştigat de echipa care reuşeşte să redea cele mai multe mesaje recepţionate corect.

Lăsând deoparte aceste exemple, aş vrea să subliniez faptul că, eficienţa jocului depinde de modul în care sunt corelate sarcinile acestuia şi tema abordată. Gama jocurilor didactice este foarte variată. Pornind de la orice joc, cadrul didactic poate genera jocuri noi, adaptate diferitelor situaţii. Uneori şi elevii pot „inventa"reguli noi, ştiindu-se că imaginaţia şi creativitatea acestora este debordantă.

Asemenea jocului didactic se pot concepe demersuri instructiv-educative aplicând o multitudine de metode didactice activ-participative cum ar fi cele moderne. (explozia stelară, ciorchinele, metoda cubului, metoda pălăriilor gânditoare, ȘTIU, VREAU SĂ ȘTIU .....).

Ex. **Explozia stelară** **Bullying**

Cine crezi că a participat la astfel de situații?

Unde ai văzut acțiuni de bullying?

Când te-ai simțit ținta unei acțiuni de bullying?

Cum poți reacționa când ești martorul unei acțiuni de bullying?

ȘTIU

- ce este bullyingul;
- de câte tipuri este bullyingul;
- pericolele la care ești expus;

.....

VREAU SĂ ȘTIU

- modalități de a preveni bullyingul;
- metode de combatere a acestui fenomen;
- diferența dintre agresiune și bullying;

.....

AM AFLAT

- persoanele la care pot apele în astfel de situații;
- numere de telefon utile;
- tehnici de autoapărare;

.....

Concluzionând, putem afirma faptul că avem o mulțime de instrumente și pârghii la nivelul instituțional, încă de la clasele primare, pentru a face ce ne stă în putere ca și cadre didactice, nu doar pentru a combate acest fenomen ce ia o amploare din ce în ce mai mare, ci și pentru a-l preveni.

Bibliografie

Limber, 2002; Olweus, 1993a; Nansel et al., 2001)

Iacovlev, V -1991, „*Jocuri pentru copii”,* EDP, Bucureşti

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII, NORME METODOLOGICE din 27 mai 2020 de aplicare a prevederilor art. 7 alin. (1^1), art. 56^1 și ale pct. 6^1 din anexa la Legea educației naționale nr. 1/2011, privind violența psihologică - bullying

Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 492 din 10 iunie 2020